

**TIMSS XALQARO BAHOLASH DASTURI VA UNING BOSHLANG'ICH
SINF O'QUVCHILARI UCHUN AHAMIYATI**

Maxmudova Muhlisa Abdilaziz qizi¹

muhlisamaxmudova716@gmail.com

Qobulova Nodira Bahodirovna²

Ilmiy rahbar:(f.f.f.d (PHD))

¹⁻²Navoiy davlat pedagogika instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7206219>

Annotatsiya: Ushbu maqola yurtimizda yoshlar uchun innovatsion ta'lim yaratishda muhim ahamiyat kasb etgan TIMSS xalqaro baholash dasturi va bu tadqiqotni ishlab chiqish va rivojlanish tarixi to'g'risida. Bunda TIMSS xalqaro baholash dasturining O'zbekiston Respublikasi ta'lim sohasiga kirib kelishining sabablari aytib o'tiladi va bu tadqiqotning yoshlar uchun qanday ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: TIMSS, ta'lim sifati, matematik va tabiiy-ilmiy savodxonlik, ko'rsatkich, texnologiya, bilim, ko'nikma, malaka, bilish, qo'llash, mulohaza yuritish.

Mamlakatimiz innovatsion taraqqiyot yo'lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda, kelajagimiz davomchilari bo'lgan yoshlarni ijodiy g'oyalar va ijodkorligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini davlat ta'lim standartlari asosida shakllantirish hamda ilg'or xorijiy tajribalar, xalqaro mezon va talablar asosida baholash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda oldimizga qo'ygan buyuk maqsadlarimizning hayotimiz taraqqiyoti zamon talablariga mos ravishda yuqori malakali ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan bog'liqligini barchamiz anglab yetmoqdamiz. Shu maqsadda, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifati baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasida huzuridagi Ta'lim sifati nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifati baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etildi. Shu bilan bir qatorda, respublika xalq ta'limi tizimida ta'lim sifati baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish, xalqaro aloqalarni o'rnatish, o'quvchi-yoshlarning ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatini, eng avvalo, yosh avlodning ijodiy g'oyalari va ijodkorligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish maqsadida qator xalqaro baholash dasturlari, jumladan, TIMSS xalqaro tadqiqot

bo'yicha ta'lim yutuqlarini baholashda ishtirok etish dolzarb vazifa sifatida belgilanadi.

Ma'lumotlar to'plashning uchinchi o'n yilligi va yettinchi davriylikni boshlagan TIMSS – bu 4- va 8- sinflarda matematika va tabiiy fanlar bo'yicha keng joriy qilingan xalqaro baholash dasturi. TIMSS (Trends in International mathematics and Science Study) 4-8- sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy yo'nalishidagi fanlardan o'zlashtirish darajasini baholash dasturi bo'lib, bu tadqiqot to'rt yilda bir marta o'tkaziladi.

TIMSS xalqaro baholash dasturida 4- va 8- sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo'yicha egallagan bilim darajasi va sifatini solishtirish hamda milliy ta'lim tizimidagi farqlarni aniqlash bilan bir qatorda, qo'shimcha ravishda maktablarda matematika va tabiiy fanlar bo'yicha berilayotgan ta'lim mazmuni, o'quv jarayoni, ta'lim muassasasining imkoniyatlari, o'qituvchilar salohiyati, o'quvchilarining oilalari bilan bog'liq omillar o'rganiladi.

TIMSS dasturi o'zining birinchi tadqiqotini 1995-yilda boshlagan bo'lib, 2019-yilga qadar har to'rt yilda 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 va 2019- yillarda tashkil etib kelindi. Navbatdagi 8-davriylik 2023-yilda amalga oshirilishi rejalashtirilgan.

Dasturda qatnashyotgan davlatlar soni ham tobora ortib bormoqda, buni 2015-yildagi TIMSS tadqiqotida 57 ta mamlakat qatnashgan bo'lsa, 2019- yilda bu ko'rsatkich ortib, 60 dan ortiq davlatni tashkil etganida ham ko'rish mumkin. TIMSS 2015 tadqiqot natijalariga ko'ra, AQSH, Singapur, Gonkong, Koreya Respublikasi, Yaponiya, Rossiya, Buyuk Britaniya kabi davlatlarining ta'lim tizimi eng yuqori ko'rsatkichlarini egallagan.

PISA 15 yoshli o'quvchilarining o'qish, matematik va tabiiy-ilmiy savodxonlik darajasini baholasa, PIRLS 4-sinf o'quvchilarining matnni o'qish va tushunish darajaini baholaydi. TIMSS xalqaro baholash dasturi esa, 4- va 8- sinf o'quvchilarining matematik va tabiiy-ilmiy savodxonlik darajasini baholaydi. PIRLS va TIMSSni bir-birini to'ldiruvchi dasturlar deb e'tirof etish mumkin. PISA va TIMSS tadqiqotlarini, ularning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida o'quvchilarining matematik savodxonligini baholashni inobatga olinsa, Respublikamizda matematika sohasini rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlarga ham hamnafas bo'ladi deb aytish mumkin.

Matematika va tabiiy fanlarni baholash bo'yicha TIMSS tadqiqoti ta'lim samaradorligini monitoring qilishda qimmatli manba hisoblanadi, chunki, odatda, STEM deb nomlanadigan tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik va matematika o'quv dasturining asosiy yo'nalishidir. Shubhasiz, hatto bugungi

kunga ham ko'pgina ish o'rinlari uchun matematika va tabiiy fanlardan asosiy tushunchalarga ega bo'lish talab qilinadi va bu kelajakda ham o'z dolzarbligini yo'qotmaydi. STEM kasblarida ishlaydiganlar ochlikka qarshi kurash va yashash joylarining yo'qolishi kabi dunyo muommolariga yechim topish, shuningdek, global iqtisodiyotda o'sish va barqarorlikni qo'llab-quvvatlashga mas'uldirlar. Shuningdek, matematika va tabiiy fanlar kundalik hayotning asosi hisoblanadi. Tabiiy fanlar- bu tabiat, jumladan, bizning ob-havo, yer va suv, oziq-ovqat va yoqilg'i manbalarimiz. Matematika bizga kundalik vazifalarni bajarishga yordam beradi va biz tayanadigan kompyuter, smartfon, televizor kabi texnologiyalarni yaratishda muhim ahamiyatga ega.

60dan ortiq mamlakatlar o'quvchilarning bilim, ko'nikma, malakalari darajasini aniqlashning global resursi jahonning eng ilg'or tajribasi asosida ishlab chiqilgan. TIMSS yordamida o'quvchilarning ta'limiy yutuqlari: bilish, qo'llash, mulohaza yuritish baholanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini TIMSS xalqaro baholash dasturiga tayyorlash ayni vaqtda muhim ahamiyatga ega hodisa sanaladi. Agar:

*Boshlang'ich sinf o'quvchilarini TIMSS xalqaro baholash dasturiga tayyorlash samarali tashkil etilsa;

*Boshlang'ich sinf o'quvchilarini TIMSS xalqaro baholash dasturiga tayyorlash usul va vositalari faollashtirilsa;

*O'qituvchi ta'lim jarayonida ijodiy ishlab, matematika va tabiatshunoslik, darslarida hayotiy misollar, mantiqiy tushunchalardan o'rinli foydalanilsa, o'quvchilarning o'quv-bilim faoliyat samarali bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston TIMSS va boshqa xalqaro tadqiqotlarda qatnashish orqali rivojlangan mamlakatlar tajribalarini O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llash, o'z natijalarini boshqa davlatlar natijasi bilan qiyosiy taqqoslash imkoniyatlariga ega bo'ladi. Tadqiqotning har to'rt yillik davriyligida uzluksiz ravishda ishtirok etishi global miqyosda mamlakatimiz ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga imkon beradi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 997-son 08.12.2018. // <http://lex.uz/docs/4097073>.
2. Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi matbuot xizmati.
3. <http://timssandpirs.bc.edu> sayti – TIMSS & PIRLS International Study Center.
4. <http://www.uzedu.uz>- O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi veb sayti.
5. <http://www.edu.uz>- O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi vortali.